

NÉPÜNK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor****REVISTA EVREIASCĂ**Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

A nagy leszámolás előtt

A Harmadik Birodalom kancellárja legutóbb nagy beszédet tartott a volt frontharcosok előtt Casselben. Ezt a beszédet nem harangozták be azzal a hatalmas propagandával, amely már szokássá vált a németeknél. Mondhatni csendben tartotta meg legujabb kinyilatkoztatását, bár elég súlyos szavakat mondott. Ami leglényegesebb, a német birodalom a légynek sem árt, hanem az ellenségei elveszik „életét” és nem hagyják, hogy boldoguljon. Mindenki összefog ellene és le akarják tiporni. Így beszél a vezér a népe előtt, mert mivel lehetne harcra tömeget legjobban izgatni, mint azzal, hogy nem engedik élni.

A fegyver pedig arra, hogy félelemben éljen az egész világ és lehetőleg háboru nélkül, de az ijesztéssel mindent elérni, amit a német imperializmus célul maga elé tűzött.

Gyarmat kell nekik, régi új gyarmatok, ahol megfelelő flotta és repülőbázisokat tud majd kiépíteni, hogy uralja mind az öt világrészt. Elvitatta eddig is, hogy több joga volna az angolnak, vagy franciának ahhoz, hogy gyarmatbirodalmuk legyen. Ez mind a világ legelső népének egyedüli joga és ez a nép: csak a német lehet. Még az ellene való védekezés és szövetkezés is „bekerítés”, amely ellen neki, az ártatlannak „védekezni” kell.

Most a célpont Danzig. Az utóbbi hetek viszonylagos nyugalma újra idegesség váltotta fel a világpolitikában. Akik jól figyelik az egyes jelenségeket, azok láthatják, hogy a korridor és Danzig körül a feszültség növekszik. Az angol rádiók legujabb bémondása szerint erős csapatmozdulatok történnek a lengyel birodalom déli részén. Az angol-orsz szövettséget még mindig huzza Chamberlain. Csodára vár. Inkább hisz a csodákban, mint az orosz segítségben. Mert a City nem szeretné, ha alulmaradna a hitleri birodalom, de nem szereti azt sem, ha felülke-rekedik. Csak úgy szeretne lavirozni, hogy mindkettőt járszalagján tartsa. De nem hagyják magukat. Tiszta vizet a pohárba! Az oroszok segítsége nélkül nem elég erős a blokk, amelyet a tengely ellen összekovácsoltak. A németek ezt tudják és ezért oly bátrak.

Most hatalmas erőpróba ez a danzigi kérdés. Értsük meg jól, nem Danzigról van szó. Ez a város, illetőleg ennek bekebelezése azt jelentené, mint a szudéta-vidék el-

foglalása a cseheknél. Megtörni a morális ellenállást. Reményvesztési és utána mindenfelé. A németeknek ez nagyon sürgős. Irigylük azt, hogy míg a világ valamennyi népe boldog örömmel várja, hogy arasson és nyugalomban élje napjait, addig ők, egy 90 millió népe hatalmas arzenállal úgy állnak Európa közepén, mint egy talpig vasban öltözött rekviráló sereg.

A mezőgazdasági termények betakarításával foglalkozó kelet-európai népek a kaszájukat tenik, hogy az „élet”-et összegyűjtsék a jövő esztendőre, amiből maguknak aranyat szereznek és gazdasági életük egyensúlyát. Amott a Lajtán túl pedig füstölnek a gyárkémények, az iparcikkek készülnek.

Közben nincsen elég élelmiszer, a tömeg várja, hogy történiük végre valamit, mert a hódítások csak újabb iparcikket hoztak, de nem vajat, buzát és egyéb élelmiszert.

Danzig csak kifogás. Ezzel kell megtörni a 36 millió lengyel nemzet ellenállását. A Times közben azt akarja, hogy a danzigi kérdést bagatellizálják. Hiszen ha csak erről a városról volna szó. De ez csak egy kezdő lépés volna a keleti front „békés” felgöngyölítésére. Hogy ne legyen ezen a részen semmiféle védelmi szerv, hogy szabadon álljon a szovjet felé az út.

Ha ez a terv sikerül, ha a defétizmus törtülhet majd Varsóban is, akkor egész Kelet-európa megbabonázottan fogja látni a hatalmas pókot, amelynek csápjai elől nincsen menekvés. Danzig ma kulcsa az egész egyensulynak. Ha ez elvesz, akkor Chamberlain soha többé nem tud majd egy frontot összekovácsolni. A Harmadik Birodalom kényszerítve van erélyes és elszánt lépéseket tenni. Ha utolsó pillanatban megtorpan, akkor eldázódik a nagy leszámolás.

Zsidókkal teli hajók tenger és ég között

Régebben, ha egy-egy hajó a tengeren hajótörést szenvedett, a világlapok hasábot irtak minden egyes hajótörött kálváriájáról. Legtöbbjüket kalandvágy vezette, vagy kíváncsiság, hogy más világrészbe jussanak. De a zsidó ezrek, akik ma ég és tenger között lebegnek, világrészek között, soha nem akarták békés otthonukat felcserélni kalandos szigetekkel, egzotikus országokkal. De jött egy rettentő gyűlölethullám és kiverte a szerencsétleneket a szabad tengerre és nincsen ország, amely befogadja őket.

Megirtuk a Saint Louis hajó tragédiáját, amelyen 900 emigráns tartózkodott és mivel a hajó kapitánya vissza akarta őket vinni Hamburgba, inkább az öngyilkosságra szánták el magukat. Az utolsó pillanatban felébredt a részvét egyes európai kormányokban és a belga kormány 250 menekültnek ad szállást mindaddig, amíg helyzetük valamiképpen rendeződik. Eltartásukról amerikai zsidó szervezetek fognak gondoskodni. A nemzetközi menekültügyi bizottság ered-

ményesen tárgyalt Hollandiával is és 200 menekültnek menedékjogot ad holland területen. A többieknek Anglia és Franciaország ad ideiglenes menedéket.

A „Times” közlése szerint, az „Uzarama” hajó 500 zsidó menekülttel kikötött Mauricius szigetén. (az Indiai óceán egyik szigete Madagaszkár mellett). A hajó innen Sanghaiba ment. A menekültek hat hétig nem tudtak rendesen mosdani és burgonyán éltek és kevés huskonzerv hulladékon. A menekültek között sok ügyvéd, orvos és bankigazgató van. A kikötőben elpanaszolták a menekültek, hogy a hajó vezetősége kegyetlenül bánt velük.

A „Times” írja azt is, hogy Menton mellett 15 zsidó család menekült Olaszországból Franciaországba, akiket a francia hatóságok internáltak. Sokan menekülnek így át a kiutasított olasz zsidók közül, ezek a francia kormánytól ideiglenes tartózkodási engedélyt kaptak. A jótékony szervek kellőképpen gondoskodnak róluk.

Kétezer zsidót kergettek ki Bécsből a lengyel határra

Kattowitz. — Az utóbbi napokban a német-sziléziai határra kétezer zsidót magába foglaló menekültvonat érkezett, akiket Bécsből kergettek ki. A vonat, amint a német határállomásnál megállt, az üldözötteket lezárták és az éjlepe alatt a lengyel határ felé kergették. A legtöbbből elvettek minden igazolványt, amely bizonyítványok azt igazolták volna, hogy német területhez tartoznak és a többiekkel, akiknél lengyel származásukról szóló iratok voltak, azokat

meghagyták. A német határőrök fegyverrel kergették őket, hogy lépjenek át a lengyel határt. Viszont a lengyel határőrség és rendőrség 989 menekültet letartóztatott közülük és dacára kétségbeesésüknek, visszatoloncolták őket a német határra.

Ez a rettentő epizód Ruda-Slansky területén történt, ahol már volt egy „senki-földje” a szerencsétlen zsidóknak, akiket ilyen embertelenül üldöznek a német hatóságok.

Az angol munkáspárt és a brit külpolitika

A Fehér Könyv legnagyobb ellenségei az angol Labour Party tagjai

(Külpolitikai figyelő)

Az angol parlamentáris rendszer mindenkor nagyon vigyázott arra, hogy főleg külpolitikai szempontból meglegyen a kontinuitása. E célból mindenkor bevonják az ellenzékét is a nagy horderejű kérdések megtárgyalásába. Már csak azért is, mert vigyáznak arra, hogy az ellenzék alaposan ismerje a kérdések lényegét, mert ha netán kormányváltás történik és az ellenzék kerül uralomra, akkor egy pillanatra se uralkodjék bizonytalanság a külpolitikai vezetés szempontjából.

PALESZTINA ÉS AZ ELLENZÉK

Aki figyelemmel kísérte az alsóház palesztinai vitáját, meglepetéssel láthatta, hogy ez a vonalvezetés mintha csődöt mondott volna a palesztinai kérdésnél. Chamberlain nem volt tekintettel erre az uzusra, nem tekintette magára nézve kötelezőnek a korábbi kormányok elkötelezettségét és arra sem gondolt, hogy az utána következő kormány tagjai jól legyenek informálva. Ugyáltszik, még arra sem adott sokat, hogy az egész ellenzéki sajtó, de még a kormány félhivatalos szócsöve is helyeseljen. Legjobb példa erre, hogy a parlamenti tárgyaláson és a szavazásnál több mint száz kormánypárti konzervatív képviselő távol tartotta magát a szavazástól és két miniszter sem volt jelen. Még az sem alterálta, hogy Attlee őrnagy, aki a munkáspárt vezére, oly élesen szembefordult a javaslatlaltal és Winston Churchill is éles hangot ütött meg. Pedig Churchill igen befolyásos politikus, akinek véleményére mindenkor sokat ad az angol közvélemény és a kormány is. De még többet jelent az is, amit Chamberlain és MacDonald gyarmatügyi miniszter sem láttak előre, hogy a konzervatív „Times” is a Fehér Könyv megszavazása után azt az eszmét vetette fel, hogy nem-e kellene visszatérni a felosztási tervhez? De még a kormányhoz közelálló Daily Telegraph is helytelenítette a kormány álláspontját.

A LABOUR PARTY ÁLLÁSPONTJA

Az ősszel választások lesznek Angliában. És erre erősen készül a munkáspárt, angolul: Labour Party. Ez a párt, ha nem helyesel valamit, akkor olybá veszi az angol közvélemény, hogy ami történik, az nem az angol parlament álláspontja, hanem a konzervatív kormányé. Már pedig, ha ez a palesztinai politika ma ilyen mostohán áll és csak Chamberlain védi, azt is jelenti, hogy amennyiben kormányváltás lenne Angliában — ami az időközi választások eredményét tekintetbe véve, nagyon valószínű — akkor ez a mostani Palesztina politika megváltozik majd és a Fehér Könyv annulálva lesz. A munkáspárt hatalmas politikai erőt képvisel a szigetországban. Már a Balfour-deklaráció megszövegezésekor is erősen be-

folyásolta a brit birodalom háborus kormányát. A munkáspárt határozott és nyílt zsidóbarát politikája. Az angol munkások milliói mindenkor szimpatizáltak az elnyomott és sokat szerződő zsidó tömegekkel. Ők érzik és tudják, hogy a zsidóság zömét nem a bankárok és tőkésék alkotják, hanem a zsidó proletárok.

Már a háboru előtt és a háboru alatt is ők hívták fel az angol közvélemény figyelmét az orosz pogromokra, ők voltak az elsők, akik sikraszálltak a zsidó jogokért és az elnyomás ellen. Minden zsidó népi megmozdulásról meleg hangon emlékeztek meg úgy a gyűléseken, mint a parlamentben és a munkáspárti sajtóban is. Mindenkor hirdették a zsidók egyenjogúsításának szükségességét valamennyi európai államban. A zsidók szabad költözködési jogát is nyíltan hangoztatták. A brit munkás szakszervezetek a Trade Union többiben fogadott el erre vonatkozó nyílt és határozott hangú rezolúciót, amelynek érvényt is tudtak szerezni. Palesztinára vonatkozólag pedig a világháboru idején nyíltan megmondták, hogy fel kell szabadítani a török uralom alól és szabaddá kell tenni a zsidó kolonizáció számára, hogy ott megalakuljon a „jewish home” másnéven a zsidó otthon.

1917—1919—1922

1917-ben, amikor a Balfour deklaráció kiadott, már a munkáspárt nyíltan állást foglalt mellette. De még fontosabb az, hogy amikor a versaillesi és a többi békeszerződések idején 1919-ben áprilisban Amsterdamban ülésezett a második internacionálé, akkor öt pontban fogadták el a zsidóságra vonatkozó határozatot, amelyek a következők voltak:

1. Minden egyes országban egyenlő polgárjogokat a zsidóság számára. 2. Szabad bevándorlás minden országba. 3. Nemzeti kisebbségi autonomia azokban az országokban, ahol kompakt tömegben élnek. 4. Zsidó nemzeti Otthon létesítésének előmozdítása Palesztinában. 5. A zsidó népnek is kell képviselői jogot adni a Népszövetségben.

S ne gondoljuk, hogy itt „zsidóbérenc” című divatos jelszavakkal lehet kisebbiteni a határozatok jelentőségét, hiszen a rezolúció legfőbb protezsálói nem voltak kisebb emberek, mint Ramsay MacDonald, aki ezután évekig miniszterelnök volt, meg Artur Henderson, aki külügyminiszteri tárcát viselt. Sajnos, a jelenlegi gyarmatügyi miniszter, MacDonald, aki a volt miniszterelnök fia, nem halad apja nyomdokain, amikor a Palesztina-kérdésről van szó.

1922-ben pedig, amikor San Remóban a zsidó nemzeti otthon ügyében az ötvenkét nemzet határozott, akkor sem maradt el a Labour Party támogatása. Ők és a Trade Union-ok hallatták hangjukat a zsidóság érdekében.

Minőségben
órákban
izlésben

SZÖVEI

különlegességeink vezetnek!
Dus választék! Szolid kiszolgálás

Havas és Grünfeld

posztóáruház

Oradea, Piața Regina Maria I. (Kishidő)

Amikor 1935-ben általános választások voltak, Attlee őrnagy, aki a munkáspártnak jelenleg is vezére, a választási manifesztumában nyíltan hangot adott Palesztina-barát politikájának és sohasem ejtette el a zsidó nemzeti otthon kérdését.

Ma pedig csak arra kell hivatkoznunk, hogy a munkáspárt szónokai, Attlee-val az élen, a legerősebben támadták a Fehér Könyvet, mert azt hibásnak tartják angol szempontból is. De emberi szempontokat sem hagynak ki elgondolásaikból, hiszen az összes munkáspárti szónokok nyíltan hangoztatják, hogy amikor Németországban oly embertelen üldözésben van részük a zsidóknak, lehetővé kell tenni számukra, hogy eljussanak Palesztina földjére, amelyet az angolok oly sokszor nekik ígértek.

Kétségtelen, hogy ebben a harcban, amelyet a munkáspárt vezet, sok, igen sok barátot talál az angol közvélemény sorában is, mert azok nem helyeslik az angol kormány jelenlegi politikáját Palesztinára vonatkozóan. A legnagyobb angol lapok, a munkáspárt és az angol közvélemény tekintélyes része mellettünk van. Még Amery volt gyarmatügyi miniszter is nyíltan állást foglalt a Fehér Könyv ellen. A közvélemény hangja és hangulata Angliában nagyon is fontos, lényegesebb kérdés, mint bármilyen más országban. Ha még hozzávesszük a Labour párt színvallását, akkor nem sok jövőt kell jósolnunk a Fehér Könyvnek.

Néhány hónap múlva választások lesznek a szigetországban. És mert a „váltogazdaság” elve ismert a brit politikában, hiába Chamberlain minden kétkelési mesterkedése, hiába nem vonta bele a Fehér Könyv előtti időkben a legnagyobb ellenzéki pártot, ez azt is jelenti, hogy nem kell majd semmiféle regárdal lenni az eljövendő kormányának, ami Palesztinát illeti, hiszen ellenzéki korában nem adta hozzá beleegyezését.

Küzdeni kell a Fehér Könyv ellen, elszánt akarattal, de ezen a téren a választások után lényeges változásokra lehetünk elkészülve. Az bizonyos, hogy a munkáspárt jelenleg barátaink közé számíthat, ami jelentős szövetséges ahhoz, hogy megvalósuljon a zsidóság álma, az önálló és független zsidó Palesztina.

No. 1322—939.

HIRDETMEY.

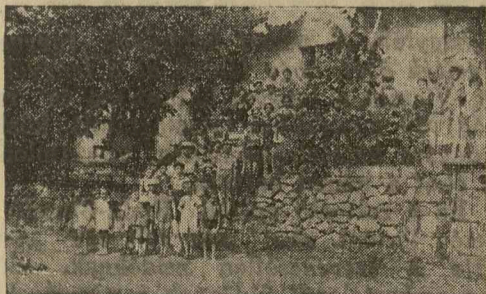
Értesítjük hitközségünk t. tagjait, hogy a f. hó 25-én megtartandó képviselőtestületi választásoknál szavazati joggal bíró hitközségi tagok lajstroma elkészült és az a hitközségi irodában (Str. M. Fuchs 2) a hivatalos órák alatt, d. e. 9—12. d. u. 4—6, az érdeklődők rendelkezésére áll.

Esetleges felszólalások a Választási bizottsághoz címezve, a hitközségi irodában f. hó 20. napján d. u. 6 óráig írásban adandók be.

Ortodox Izr. Hitközség választási bizottsága: Fuchs Salamon elnök h., Bleier Adolf jegyző.

Schwartz Menyhértné orth. zsidó leányinternátusa

Oradea, Ep. Clorogariu utca 8

fiu- és leánygyermeknek
nyaralattatása 5 éves kortól Brátkán

Allandó orvosi és tanári felügyelet! — Hízókúra! — Mérsékelt díj! — Kifünő referenciák!
PROSPEKTUS! TELEFON 12-11 és 1400

Pótvizsgára előkészítünk nyaralótelepünkön szaktanár vezetése mellett

Bethlen István felismeri a veszélyt

Tíz évig volt miniszterelnök Magyarországon gróf Bethlen István. A forradalmi idők utáni tíz esztendőben, amikor valóban konszolidálta a helyzetet és csak akkor hagyta ott a kormányelnöki széket, amikor a jobboldali politika nem elégedett meg többé kiegyensúlyozott vonalvezetéseivel. Gömbös Gyula volt az első, aki mindinkább jobbra tolt a magyar politikai életet. Most, az újabb parlamenti választások után Bethlen István, ez a higgadt és józan — százszázalékosan jobboldali politikus — arra akarja felébreszteni nemzetét és annak ielenlegi kormányát, hogy ez a mai politika végzetesen a legszélsőbb jobboldaliságba fog torkolni és a börtönben ülő „operettfigura” Szálasi malmára hajtja a vizet.

Bethlen István gróf három oldalas nagy cikkben sötét színekkel festi le a magyarországi politikai fejleményeket és követeli, hogy a jobboldali törekvésekkel számoljon le a kormány. Vádbeszéd ez a cikk, mert amint írja, rendkívül sok régivágású komoly politikus kimaradt a magyar közéletből és a fiatalok és ismeretlenek kerültek a parlamentbe, akik nagyrésze erősen kacérkodik a Berlinből dirigált irányzattal. Az „üsd a zsidót” meg „összad fel a földet” jelszó rendkívül káros az országra, írja Bethlen gróf.

Tudjuk, hogy neki sem fáj a 600.000-nyi magyar zsidóság sorsa, de már észreveszi az összefüggéseket. Már látja, hogy a zsidó pozíciók elfoglalása után automaticus következik minden érték elherdálása és a nyilas propaganda jólirányzott összefüggésekkel egy olyan uralmat akar inaugúralni, amely megfelelhét a nagy szomszédnak, megfelelhét politikai kalandoroknak, de nem annak a „törékeny kis nemzet”-nek, ahogy Bethlen írja, mint amilyen a magyar. Ne új világnézettel, ne új politikai teóriákkal mentessük tehát a zavart és forradalmi üzelmeket, hanem állítsuk helyre sorainkban a rendet, a fegyelmet, a tekintélytisztelést, a könnyelműen megbolygatott nyugalmat.

Ezzel fejezi be a volt magyar miniszterelnök és ha objektívek akarunk lenni, akkor nyugodtan mondhatjuk, a „vonalvezetést” ő kezdte el, csak most megdöbbenően látja, hova vezetett ez az irányzat. Az mindenestre megállapítható, hogy a zsidóság jövője kevesebb mint rózsás, inkább rettenősen tövises lesz, amíg ez az irányzat mindjobban erősödik.

Kladnóban - fizetnek a zsidók

Minden újság megírta már, hogy Kladno cseh városban megölték egy német rendőrtisztet. Kérdezhetné a világ, ha még joga volna hozzá, hogy ehhez vajjon mi köze a zsidóságnak? Elvégre Kladno egy szintiszta cseh ipari város, ahol bizonyára azért ölték meg ezt a német rendőrt, mert rosszul bánt a csehekkel is. Ugy vették és veszik ott a cseheket, mintha — zsidók volnának. Csak-hogy ott hétmillió cseh él együtt, akik mar éltek szabad népi életet és nem tudnak belenyugodni abba, hogy most minden egyes porosz rendőr beléjük döngölje csizmáját.

De akárhogy is dobják a macskát, mindig a talpára esik! Egy cseh megölt egy németet, a hadisarcot tehát a zsidókkal fizetik meg. Legelső dolguk volt a német hatóságoknak, hogy 50.000 márka sarcot vesse-nek ki Kladno Benes párti cseheire és a zsidókra. Nem száz, hanem ezer százalékban bizonyos, hogy zsidók keze nem volt benne a gyilkosságban. Eléggé gyűlölik a csehek is ahhoz a németeket, hogy ezt megtegyék. Ki tudja, melyik elkeseredett cseh hazafi nem birta tovább hazája letiprását és megszegye-nítését. És dühében, elkeseredésében retorzióval élt. Olyan bosszúval, amelyben nincsen sok értelem, hanem csak pillanatnyi felhevülés és paroxizmusig fokozott ellenszenv és gyűlölet.

De azért fizetni a zsidóknak kell. Akárhogy is bármily cimen; nem lehet másképen bosszút állni, minthogy a zsidóktól el kell venni a pénzt. A munkástól félnek, bár az ő ablakaikon is belőnek este 9 után, ha nyitva felejtik. Ezeket csak kordában tartják, de vagyonukhoz, kenyerükhöz nem mernek nyulni. De a zsidókat elvenni, ez jó „példaadás” a cseheknek. Ugy gondolják a bölcs német urak, hogy rá kell vezetni a kladnói és általában a cseh népet arra, hogy a német az „barát”, csak egy ellenség van: és ez a zsidó. Ettől kell elvenni a pénzt, ezt kell megsemmisíteni, akár megölik a kladnói német rendőrt, akár nem. A zsidó pusztuljon! Ebben kulminál minden! És ha ez

Központi fekvés. Komfort. Olcsó. Otthonos.
CALEA VICTORIEI No. 11 - Telefon 3-3410

meglesz mindenütt, — akkor boldog lesz a cseh nép is, meg a világ valamennyi nemzete. Vajjon meddig lehet még a világ szemébe port hinteni?

Zsidók, mint pilóták

Ha a mindenkor zsidó írók írásait olvasgatjuk, találkozunk a „Luftmentsch” fogalmával. Magyarul nem is lehet ezt jól visszaadni, de ha körülírjuk, talán így határozhatjuk meg: emberek, akik a levegőből élnek. Nincsen biztos foglalkozásuk, tengnek-lengnek. Ilyenekkel van tele sok lengyel város, meg régebben az orosz városok, sőt ha jól körülnézünk erre mifelénk, akkor itt is találunk belőlük sokat. Ezeknek csak kisebb része lesz akarattal „luftmensch”, a legtöbbet a körülmények kényszerítik arra, hogy semmiféle foglalkozást ne üzzön, mert nem tud elhelyezkedni, nem tudja, mihez fogjon. Sokszor szaktudása sincsen, hiszen fiatalkorában csak zsidó tudományokkal foglalkozott, de meg az élet sem kényezteteti el az ő zsidóit.

Ezzel szemben a modern kor legújabb zsidó „luftmensche” az a hat telavivi fiatal zsidó, akik a napokban vizsgáztak le a palesztinai főkormányzói előtt és pilóták lettek. A luddi repülőtéren folyt le a vizsga, melynek során bravuros repüléseket mutattak be a közönségnek és szakembereknek. Volt ott két rabbi is, akik közül az egyik bibliai idézetekkel bizonyította, hogy a repülés a cionizmus szimbóluma. Az első cionisták is az álomvilág, a levegő kékjében mozgó gondolatok apostolai voltak.

A zsidók mint pilóták. Nem ui, mert eddig is voltak. De a szentföldön kétszeres jelentősége van ennek, hogy végre ott is lesznek a levegőnek zsidó hősei. De nem, akik úgy élnek a levegőből, mint a régiek, hanem mint modern Ikaruszok. Szállítani

Epizódok

Rabbi Juda Aszód életéből

Sziban 23-án, szombaton volt 73-ik évfordulója Rabbi Juda Aszód halálának. Nemrégiben nagy cikkben számoltunk be a nagy rabbi életéről és most a kegyelet jeléül megírunk életének sokezer epizódjából néhányat, amely legendaként él a zsidóság körében és halálának körülményeit ismer-tetjük.

Egy izben egy komáromi asszony jött hozzá és panaszkodott, hogy férje buskomorságban szenved. Hetekig szótlanul ül, semmivel sem törődik és teljesen apatikus. A legkiválóbb orvosi kapacitások vizsgálták meg, de nem tudták gyógyítani. Nem maradt más remény, minthogy a dunaszerdahelyi rabbihoz menekültek, talán ő mégis tudna segíteni.

Rabbi Juda Aszód nagyon hidegen fogadta az asszonyt és rákiáltott, hogy miképpen gondolja ezt az együgyűséget, mintha ő csodákat tudna csinálni. Ő is épen olyan ember, mint más. Különbösen is ez a dolog nem tartozik hozzá, mivel ő nem orvos és kár volt az utiköltségért, meg fáradságért, hogy idejött. Amikor azonban látta, hogy szavai rend-

kívül lehangolják, az asszonyt és nagyon csalódottnak látszik, arra kérte, hogy várjon néhány percig. Ezután bement a másik szobába és nem-sokára egy pecsétes levelet hozott ki, amelyet az-zal az utasítással adott át az asszonynak, hogy kézbesítse azt le férjének.

Az asszony hazavitte beteg férjének a levelet, a következő szavakkal adta át neki: „Ezt a levelet Rabbi Juda Aszód, a dunaszerdahelyi rabbi küldi neked.” A férfi először rendkívül meglepetten néz a feleségére és erre az asszony még erőteljesebben ismételte meg a szavakat. De a férfi erre reszketni kezdett, feltörte a levél pecsétjét, izgatottan olvasni kezdte — és ettől a perctől kezdve meg volt gyógyulva.

Amikor Rabbi Juda Aszód megkérdezték bizalmas körben, hogy miképpen tudta ezt a csodát létrehozni, a következőket mondta: „Az úgy nagyon egyszerű és semmi csodálatos nincs benne. Sok szent könyvben olvastam, hogy amint egy borzalmas hír sokszor elveszi egy-egy embernek a józanságát és beleőrül, úgy megtörténik gyakran az is, hogy egy meglepő esettől ismét visszanyeri szellemi egyensúlyát. Olvastam egy izben azt is, hogy egy ember súlyos betegségben elvesztette beszélőképességét és évekig néma volt. Egy éjszaka kinézett az ablakon, ijedten látta, hogy ég a ház

és erre elkiáltotta magát: Tűz van. Ettől az időtől kezdve tudott beszélni.

Ugyanígy történt ebben az esetben is. A világ azt hiszi, hogy én nagy ember vagyok. A világ lehet, hogy téved, sőt bizonyos, hogy téved ebben, de az nem változtat a tényen. Ezért gondoltam azt, hogyha az a szegény beteg meghallja, hogy a dunaszerdahelyi rabbi sajátkezűleg ír neki egy levelet, amelyben „refúó selémot” kíván neki, ez a meglepő hír kedvező hatással lesz rá, ami hírte-len megoilágítja majd elborult agyát. Ugylátszik, hogy feltévegem helyes volt, mert eredménye mutatkozott levelemnek.

Senkisé tudott neki előre köszönni, mert mindenkit megelőzött ebben. Akár zsidó volt az illető, akár más hitű. Az volt a szokása, hogy az imádkozás után egy órát még az imaházban töltött tanulással. Egy izben, amikor hazafelé tartott, és mindkét keze teli volt szent könyvekkel, egy szegény házaló hive jött vele szembe eléggé rongyos ruhában és amikor meglátta a sok könyvet rabbi kezében, el akarta venni tőle, hogy segítségére legyen. Erre Rabbi Juda Aszód a következőket mondta:

— Isten őrizzen, hiszen Maga egy kohanita és

A „be-
szivárgási”
vád
ellenére:

Évezredes nyomai vannak az óbudai zsidó településeknek

Írta: Wasserstrom Sándor

1.

Budapest. — Amikor a Pestről Budára haladó villamoskocsival a Margit-hídat elhagytam és Budának évszázados, régi épületeit figyeltem, önkéntelenül felvetődött előttem az a rég vitatott kérdés, hogy mióta laknak ezen a földön — zsidók. Kétségtelen történelmi adatok igazolják, hogy a szétszórtas után a jeruzsálemi szentély pusztulásán szomorodó és hazájukból számkivetett zsidókat már itt találjuk jóval a magyar honfoglalás előtt. Már Augustus és Tibérius császárok idején követték a római fennhatóság alatt álló Zsidóország lakosai nagyszámban a római légiókat és mindenütt voltak zsidó letelepülések, ahol a hódítás katonai és közigazgatási központot létesített.

Történelmi okmányok igazolják, hogy a magyarok honfoglalását megelőzőleg, 953-ban a kordovai kalifa államminisztere, a zsidó Chaszdaib ibn Saprut előtt egy követség jelent meg, amely a jelenlegi magyar területeken lakó zsidóság közvetítésével továbbította levelezését Oroszországon és Nagybulgárcsúzágon keresztül a kazár királyhoz. Mindezekből kitűnik, hogy a magyar zsidóságnak több ezer éves multja van a jelenlegi Magyarország területén.

Ezek a gondolatok foglalkoztattak, amikor az évszázados multu nagy óbudai zsinagógához érkeztem, amely nagy területen zord méltósággal emelkedik ki a körülötte lévő házak közül. Mielőtt azonban a templommal és multjával foglalkoznék, nem lesz talán érdektelen, ha az igen sokak előtt ismeretlen óbudai zsidóság multjáról is elmondok egyet-mást.

2.

A KÖZÉPKORI BUDA ZSIDÓSÁGA.

A magyarországi zsidóság történelmének egyik igen érdekes fejezete a magyar fővárosához közel fekvő Óbudának, régi nevén Ofen-nek történelme. Illetőleg régebben hívták csak Óbudának, azaz Altofen-nek. Történelmi viszonylatban nem volt különbség a két Buda között és ezért a két résznek történelmét összefoglalva kell adjuk. Pest a multban nem létezett. Csak a Duna balpartján volt élet és így csak ott lehetett zsidótörténelem is. Nagyon régi történelmi emlékek bizonyítják, hogy Altofen és Ofen már a keresztshadjáratok és az azt jóval megelőző időben is látott falai között zsidó települést. A keresztshadjáratok idején már voltak itt meglehetősen számban zsidók és a meglévő adatok alapján megállapíthatjuk, hogy németországi, valamint szláv vidékről jött menekültek telepedtek le Óbudán. Ezt tekinthetjük itt a legrégebbi állandó zsidó településnek.

1712. évről találtak egy írást, amely 5—600 éves zsidó sarkövekről tesz említést. IV. Béla idején már laktak Buda egyes uccáiban zsidók. Nagy Lajos idején (1348—1360 között) kétszer üzték el innen a zsidókat. De nemsokára visszatértek és különböző privilégiumokat kaptak. Zsigmond király alatt újra üldözték őket. Ebben az időben kötelezték őket arra, hogy az ugynevezett zsidó foltot viseljék és különleges zsidó esküt kellett letegyének. Amikor Mátyás király bevonult Budára, 1858-ban a privilégiumokat a király megerősítette. Mátyás király kinevezte a budai hitközség vezetőjét a zsidók országos prefektusának és az ő feladata volt az adóknak a zsidóktól való behajtása, s a zsidók jogainak védelme.

3.

STRUCCTOLLAS ZSIDOK LÓHATON ÜDVÖZLIK MÁTYÁS KIRÁLYT.

A budai származású Mendelt neveztek ki a zsidók első prefektusává, aki közvetlenül érintkezett a királlyal, rendelkezett a hatóságokkal és a király környezetéhez tartozott, ami nemcsak az ő személyes tekintélyét emelte, hanem fényt árasztott a zsidóságra is.

Érdekes volt az a jelenet, amely kevésbé ismert a történelemből. És pedig az, amikor Mátyás király bevonult Budára. 26 előkelő zsidó biborszinű díszruhában, struccollas kalapban, kivont kardokkal, lóháton vezették a 200 tagú, baldachint vívő és zászlókat lengető hódoló zsidó menetet. Egy díszkardon kívül, melynek markolatja alatt ezüst betűkkel kirakott héber szoltárversek voltak, ezüst kosarat is nyújtottak át a királynak tele ezüsttel. Az ezüst dísz ma is megvan és gróf Andrássy Manó birtokában van. Maga a tény, hogy ilyen küldöttség felvonulhatott és a királyi párnál szíves fogadtatásban részesült, nemcsak a királyi jóindulatot bizonyította, de kedvező képet ad a zsidók értékeléséről és általános helyzetéről.

A prefektusi hivatal 1528-ig létezett, de ennek dacára sem tudta kivédeni az 1490-ben bekövetkezett zsidók vagyonából való kifosztását.

4.

AMIKOR A TÖRÖKÖK URALKODTAK.

Amikor a törökök meghorogták Magyarországot, akkor a zsidóság nagyrésze, akik Óbudán laktak, elmenekültek a Balkán félszigetre, a többiek elhurcolták Törökországba. A török uralom nem sok jót hozott a magyarországi zsidóságra. Még több adót fizettek, mint addig. (Fejadó, ruhaadó stb.) Akkor a városban 80 család lakott 800 lélekszámmal. A zsidók pénzületekkel, kereskedelemmel és iparral foglalkoztak. Azonkívül orvosok is voltak közöttük, de még állami hivatalnokok is. A XVI. században spanyol-származású zsidók telepedtek le a városban, akiknek nagyrésze azonban nemsokára eltávozott. Akik ott maradtak, azokat a többiekkel együtt 1745-ben Mária Terézia idején üzték ki. Ezek a zsidók Lengyelországba menekültek, egy részük pedig a többi magyarlakta területeken telepedett le és csak II. József uralkodása idején kerültek vissza Óbudára. Ettől az időtől kezdve — ha volt is az ottlakókkal sokszor ellentét — mégis szakadatlanul ott laknak és számban is szépen gyarapodtak.

5.

NÉHÁNY TÖRTÉNELMI ÉRDEKESSÉG.

Nem érdektelen, hogy amikor Magyarországon annyira intenzíven folyik az őskutatás és a zsidók „törzsokegése,” vajjon egy ilyen község, mint Buda, illetőleg Óbuda, milyen történelmi szerepet játszott, mert hiszen ez a magyar főváros zsidóságának történelmi őskora is. Így érdekes, hogy IV. Béla idején, akinek szabadságlevele hathatós védelmet nyújtott a zsidóságnak. Ugyanakkor III. Miklós pápa tekintélyét is igénybe vették. 1279-ben egyházi zsinatot hívtak egybe Óbudára, ahol már akkor — mint említettük — nagy zsidó közület volt. Eme korból találtak 1894-ben egy sarkövet, amely egy házépítés alkalmával került elő. Ez a sarkő azt hirdeti, hogy 1278-ban meghalt itt egy zsidó, aki egy Péter nevű-

nek Pészach fia volt. Ezen a zsinaton több zsidóellenes intézkedést hoztak. Így többek között, hogy kereszténynek nem szabad olyan zsidókkal üzleteket kötni, akinek ruháján nincsen zsidó jelvény. Az a püspök elveszti hivatalát, aki jövedelmét zsidónak adja bérbe és kiközösítik azt, aki állami hivatali zsidóra biz.

6.

MÜNZ MÓZES RABBI SZEREPE.

Münz Mózes rabbi nagy szerepet játszott a budai zsidóság életében. 1750-ben született Podoliában és meghalt 1831-ben Budapesten. Nagy ellenzője volt mindenféle vallási reformnak, de bizonyos tekintetben mégis toleráns volt. Így például megengedte a katonáknak, hogy pészachkor, ha nem tudnak pászchához jutni, chomecet is egyenek. Műveiből megjelentek responzumok, kommentárok és prédikációk. Így többek között ismertek prédikációi, amelyeket különböző ünnepek alkalmából tartott. A zsinagógában tartott nagybeszédet akkor, amikor Óbudát meglátogatta Károly-Ferenc főherceg és Lipót Sándor palatinus. Ez a két prédikáció 1791-ben jelent meg „Ofen”-ben. Amikor I-ső Ferenc császárt királlyá koronázták és amikor Mária Terézia elfoglalta a trónt, akkor is tartott nagy beszédeket, amelyek fennmaradtak. Ezek 1792-ben jelentek meg. Mózes Emanuel Leipniker és Kohn Ábrahám fordították le németre.

Érdekességekhez tartozik az is, hogy amikor Budát ostromolták a császári csapatok, akkor csaknem teljesen kiirtották a zsidókat és a török uralom után — mint már említettük — több mint száz évig nem lakhattak ott zsidók. A Zichy bárók befolyására, akiknek ott nagy birtokuk volt, lassankint a zsidók visszaszerezték jogaikat. De az átutazó zsidóktól, akik Óbudát érintették, 30 krajcárt kértek a hatóságok és egy tallért olyan zsidóktól, akik Óbudán töltötték az éjszakát.

Mint kuriózumot írjuk itt meg, hogy a pesti városi tanács 1735-ben elhatározta, hogy sem kísértettek, sem zsidók nem látogathatják a pesti vásárokat. Ekkor 160 zsidó család lakott Óbudán, akik 160 forint „Schutzgeld”-et fizettek a Zichy családnak. Ekkor szereztek ott, illetőleg két évvel később egy területet zsinagóga céljaira, egy régi római fürdő helyén és egy temetkezési helyet, amelyet 1888-ig használtak. Amikor Óbuda visszakerült a korona birtokába, akkor a Zichy család birtokában levő privilégiumok is visszaszálltak, de a királyok ezeket a különleges jogokat respektálták. Olyan jogok is voltak ezek között, amelyekkel egyetlen magyarországi zsidó közület sem rendelkezett.

7.

AZ ÓBUDAI TEMPLOM

Mint Magyarország egyik legrégebbi zsidó települése, különben is Óbuda nagy érdeklődésre tarthat számot. Az óbudai templom, amely ma is szent gyülekező hely, 120 évvel ezelőtt épült. Kolosszális és korának páratlanul álló nagy méretei vannak ennek a nagy zsinagógának, amely nagy zsidó multról regél. A Duna partján hatalmas telken épült. Körülötte néhány év óta a kis házakat kisajátították és lebontották, mert hatalmas új dunai hidat akarnak építeni. Münz Mózes rabbisága idején építették. Az ő idejében azért is áldozatkészek voltak a zsidók, mivel a napoleoni háborúk után pestisjárvány volt és akkor a hithez való ragaszkodást propagálta a főrabbi, mint egyik zsidó kötelességet. Érdekes, hogy a templom úgy-

épült, hogy minden egyes család tagjaira számarányukhoz mérten „robot”-ot vehettek ki, akik azt vagy ledolgozták természetben, vagy pedig megváltották.

Az óbudai gettóból jártak a zsidók Pestre üzleteiket lebonyolítani és gazdasági életüket is így rendezték be. Az elmúlt század és a mai modern Budapest legjobbjai innen kerültek ki.

1830-ban kiöntött a Duna és egy méternyire elöntötte a templomot, dacára annak, hogy a templom egy kis magaslaton emelkedett, mintha egy sziget lett volna. Az árvíz emlékét egy emléktábla jelzi, amelyet a frigszekrény alatt a vizállás magasságáig építettek a falba. A templomépület egy méter vastag fallal rendelkezik.

A templom vízmedencéje (kier-je) pálmaleveléi alakú, amely azt látszik bizonyítani, hogy a régebbi templomból helyezték át ennek előcsarnokába, tehát többszáz éves. A templom 40 méter magas épület, van érdekes tornáca, amely hatalmas méretű, 15–20 méter magas, vastag oszlopokon nyugszik. Az almemor eredeti márványkerettel karcsu oszlopokon nyugszik és négy obeliszkjét egy nagy koszoru fogja össze. Szép faragványai vannak, levita hangszerek, hárfá formák. A templom teljesen ortodox jellegű, kétemeletes női karzatja van, megfelelő stíluszerű rácsozattal. Reneszansz stílusú boltíves gipszfigurái érdekesek, aranyozása eredeti. 128 év óta semmi nagyobb változás. Csillárjai régiek, csak ahol egykor gyertyák égtek, most villanykörték vannak.

Nagyon érdekes, hogy van egy külső hatalmas órája, ami a legnagyobb ritkasága zsidó templomnak. Hatalmas méretű, félméteres átmérőjű gerendák tartják a fedélszerkezetet. A padláson pedig személyniesen figyeltem meg, hogy a tetőgerendák között beleékeltek huzalok tetejének közepén különleges szerkezettel összekapcsolva irányítják az órát.

8.

AZ ÓBUDAI ZSIDÓSÁG MUZEUMA

Ugy az 1885-ben, mint az 1896. évben tartott országos kiállításon az óbudai templomfelszerelése, amit kiállítottak, nagy feltűnést kelteit. Most muzeálisan van elhelyezve. Kemény Lajos kormányfőtanácsos és Orova Zsigmond hitközségi elnök teremtették meg az óbudai templom muzeumát. A muzeum egy földszinti és három emeleti szobában van elhelyezve. A földszinten frigszekrény függönyök, toraköpenyek és templomi ezüst felszerelések. A 48 frigszekrény közül a legrégebb 1747. évből való, a legújabbat pedig a 12 évvel ezelőtti tragikus körülmények között elhunyt dr. Schreiber Ignác főrabbi emlékére ajándékozták tanítványai. A függönyök java gazdag kivitelű, aranyhímzésű díszítésekkel van ellátva. Az egyik függőnytakarón a főpapi mellvert, a szentély asztala a 12 kenyérrel, a rézmedence, a két kőtábla, az oltár, a menora, a főpapi palást van kihímezve. Az üveges szekrényben elhelyezett ezüst tóradiszek és egyéb templomi felszerelések szépsége, ritkasága és nemes kidolgozása megragadja figyelmünket. Érdekes megemlíteni a 11 cm. magas, 30 dkg. súlyu tóratekeresztet és a hozzáálló két oszlopos koronával egybecépitett tóradiszit, vérttel és mutatóval. A tóramutatók száma 27. A vitrinekben vannak eszrog, beszomimartók, közöttük filigrán munkák, ritkaságok, perselyek, serlegek és egyéb templomi edények.

Az emeleti helyiségekben van a hitközség levéltára, régiségtára és könyvtára. A levéltár anyaga bőséges, feldolgozás alatt áll. Feldolgozás után még sok kérdésre kaphatunk választ az óbudai hitközség életéről. Láthatók még az 1820 előtti templomnak előzője is és az 1784-ben alakult „Musterhauptschule” (clemi iskola) emlékei. Az empire stílusban épült „Illés széke” páratlan a maga nemében.

9.

2000 ÉVES SÍRKÖVEK

Külön érdekessége a szobának az 1737. évben megnyitott és 50 éve megszünt temető két sírköve. A régi zsidó temető a mai Lipótváros gyönyörű palotájának helyén volt. A régi zsidó temető sírköveit házak, várak építésére használták fel, kegyeletet nem ismerő kezek. Feltevőd, hogy római domborműves sírköveket a másik oldalon héber felírással ellátva, zsidó sírkertbe állítottak.

Ezek a sírkövek 2000 évesek. Ebből következik, hogy ezek már akkoriban is zsidó halottak feleit állították. Az egyik egy 1724-ben elhunyt Kopl ben Mose Léb sírköve. A latin oldala a szöveg feleit két oszlop között négy alakot mutat. A felírás egy római légio őrmesterének négy gyermekéről szól, akik rövid egymásutánban haltak meg. A másik sírköv 1772-ből való és Cirl bász Abliz (Ábelcsz) nyugszik alatta. A tuloldal pávát és gyermeket ábrázol.

A könyvtárban 2000 kötet van, kizárólag héber tárgyú és szövegű. Itt vannak a régi óbudai templom alapszabályai és emlékkövei. Münz Mózes világhírű főrabbi „Anse Menucho Nechona” (óbudai lelkiudv egylet) alapszabálykönyve megragadja figyelmünket. Ugyancsak ott találjuk az Óbudán működő P. L. Freudiger rabbi-ülnök, az óbudai Freudigerek ősnének kezeirását és olvashatjuk azt ebben az említett könyvben. A Haynau által az óbudai zsidókra, — a szabadságharc támogatása miatt — kivetett bírságnak nyilvántartó könyvét is itt találjuk.

Ez az óbudai muzcum rövid áttekintése...

10.

LÁTOGATÁS

DR NEUMANN JÓZSEF ÓBUDAI FŐRABBINÁL

Az óbudai zsidóság multjának monumentális dokumentumától átmentem a gróf Zichy-utca 9. sz. alatt levő hitközségi székhelynek palotájához, ahol az elsőrangú intézmények mellett clemi iskola, talmud-tóra és naponkénti siur-tanulással végzik a nevelési munkát, míg az aggokházában, népkönyhában erőteljes zsidó szociális munka folyik. Az intézmények megtekintése után érkeztem az óbudaiak népszerű rabbijához: dr Neumann Józsefhez, aki minden energiát az anyakönyvi kivonatok precizítására kénytelen fordítani, nehogy bárki a nála jelentkezők közül állampolgári jogaitól clessen.

Az ősz főrabbi, aki az 1915-ben elhunyt Jicchak Jakob Reines, a híres lidói rabbi és kiváló Mizra-chista vezérnek volt a veje és aki maga is nemzeti alapon álló vallásos rabbi, — nagy elfoglaltsága dacára, vendégszeretettel fogad. Nem akartam hosszan munkájától elvonni, de ragaszkodott ahhoz, hogy mint régi ismerőssel elbeszélgessem velem és addig is, míg időt szakíthatott, bevezetett könyvtárszobájába, ahol megérkezéséig elmerültem könyvszekrényeinek vizsgálatában. A szoba mind a négy falát, fel a mennyezetiig könyvszekrények szegélyezik, amelyekben a zsidó tudományok kulturkincsei mind fellelhetők.

Rendes köznap volt és ennek dacára a volt

Megszabadulhat a ruhájára ráhulló kellemetlen fejkorpától, ha

„HEINRICH”

PETROL-szappant használ.

Megszünteti a hajhullást és korpázást.

Kapható minden szaküzletben.

brassói főrabbi hivatala és előszobája állandóan nagy tömegtől volt zsúfolt. Fiatalok, öregek, férfiak, nők, a társadalom minden rétegéből rendkívül türelemmel vártak sorjukra, hogy úgy maguk, mint utódaik számára, az általuk vélt biztonságot és nyugalmat szünetelési és leszármazási okirataikon keresztül megszerezzék.

Míg a szomszéd szobában levő főrabbin fanatizmussal határos türelem uralkodik, mikor mindenkinek ügyes-bajos dolgát végighallgatja, addig én már türelmetlenebb kezdek lenni, mert úgy érzem, hogy a rabbi által megkezdett munka végeláthatatlan ideig eltarthat.

A főrabbi végül mégis leváltatva magát, időt szakít részemre is. Régi emlékeket elvenitünk fel majd azokról a zsidó sorstragédiákról beszél, amelyek hivatali szobájában nap mint nap lejátszódnak. Szeretettel emlékszik meg lapunkról, melynek eszméi küzdelmeit értékeli.

Elbucszunk. Lakásának erkélyéről még felhívja figyelmemet hitközségének egy szembenlevő régi, kisebb zsinagógájára, amelyhez az óbudai zsidóság történetének sok emléke fűződik.

Óbuda, a nagymultu és bizonytalan jövőjű magyar fővárosi zsidóság bölcsője volt és ezért nem érdektelen — úgy véljük — ha történetével ilyen részletesen foglalkoztunk.

Carmen Sylva

a Fekete-Tenger gyöngye

Megkezdődött a fürdőszézon!!

A NÉPÜNK

az egész fürdőidény tartamára egyéni és társas kirándulásokat rendez Carmen-Sylvára

Minden előfizetőnk és olvasónk résztvehet a kedvezményes nyaraláson. — Jelentkezzék azonnal csoportkirándulásunkra.

Egyéni utazások egész idény alatt!!

Megállapodást létesítettünk Carmen-Sylva legelegánsabb és legkomfortosabb orth. kóser pensiójával, mely szelvényünk ellenében a „Népkönyv” előfizetőinek és olvasóinak az alanti előnyös árakat nyújtja.

Előszézon: Junius hó 30-ig. Napi háromszori étkezéssel teljes pensió 170 lei, illetve 200 lei. — Főszézon: Jul. 1-16i, aug. 31-ig 240 lei, illetve 280 lei. — Utószézon: Szept. 1-15-ig 150 lei, illetve 170 lei

A carmensylvai iszapfürdő gyógyít reumatikus fájdalmakat, izületi csontgyuladást csonttuberkulozist. — Kirándulások a Fekete-tenger partvidékére. — Séta hajózással

Irjon azonnal, hogy megküldjük Önnek kedvezményes nyaralási szelvényünket. Társasutazásban résztvenni óhajtók jelentsék be azonnal részvételüket. 50%-os utazási kedvezmény

Inscris în registrul publicațiilor periodice prin ordonanța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul Bihor, Secția III-a.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Oradea, Str. Miron Pompiliu No. 8.

Naptár 5699

Péntek: Szivan 29, június 16.

Szombat: Szivan 30, június 17. 4 ברכה

Heti szidra: קרה

Heti haftora: השמים כסאו

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 7.59

gyertyagyújtás 8.21

Istentisztelet kezdete 8.29

Szombat befejezése 9.33

Szombat, vasárnap: jun. 17 és 18-án, Ros-Chodes.

Választási utóhangok

Bevalljuk, annyira kényes a téma, hogy gummikeztyűs kézzel lehet csak hozzányulni. Olyan érzékeny „szerveket” érint, amelyből, ha egyet is megsértünk, gyulladásba jön. A nemrég lezajlott parlamenti választásról van szó.

A nagyváradi „Napló” „őszinte szavakat” írt arról, hogy a Szamos tartomány kereskedői nagyrészt dr. Soós Istvánra adták le szavazatukat és mert ezeknek a szavazóknak nagyrésze zsidó volt: így a magyar jelöltet juttatták be a parlamentbe a tartománybeli zsidók.

Ez a beállítás nem tett jó szolgálatot sem a magyarság, sem a zsidóság, de különösképpen nem tett jó szolgálatot a románság felé. Románia történetében első ízben történt meg, hogy a parlamenti választásokon nem pártok és nem nemzetiségek vonultak fel, hanem szakmai testületek és így minden párt vagy nemzetiségi kategorizálás helytelen. A választók a megalakult céhek képviselőire adták le szavazatukat, anélkül, hogy tekintetbe vették volna a képviselők egykori párt-elhelyezkedését. Káros dolog tehát, ha a szavazóknak olyan intenciókat tulajdonítanak, amelyek élesen szemben állanak az új alkotmány szellemével és azt a hitet keltik, mintha továbbra is számoltak volna a feloszlatott és megszüntetett pártok eszmei létezésével. Ez a beállítás egyenes meggyanúsítása a szavazóknak, ami ellen egyformán tiltakozni kell úgy a megválasztott képviselőnek, mint a szavazóknak.

Érthetetlen tehát, miért kellett ezt az ügyet „magyar ügynek” beállítani. Ismerve a zsidóság hangulatát, kétségtelen bizonyossággal megállapíthatjuk, hogy ők Soós Istvánt nem mint „magyart”, hanem mint egy szakmai testület képviselőjét választották meg.

A 10.000 szavazóból, akik ebbe a kategóriába szavaztak, 7000 a zsidó. Mellesleg megjegyezhetjük, hogy nem tartottuk volna lehetetlennek azt sem, hogy ezek kedvéért egy zsidó jelölt is felkerült volna a listára. De ha ez nem történhetett meg, akkor a zsidó szavazatok azért jutottak dr. Soós Istvánra, mert:

ad. 1. A kormány maga is azt dokumentálta azzal, hogy a magyar népközönség tagjait is jelölte, hogy reflektái kisebbségi ember jelenlétére a törvényhozásban s azt

senkisé nem tagadhatja, hogy a zsidók nem a többséghez, hanem az ország kisebbségéhez tartoznak. Mintha ezzel jelezni kívánta volna, hogy a zsidó szavazók támogathatják a kisebbségeket.

ad. 2. A zsidó szavazók, ha dr. Soós Istvánra szavaztak, akkor ez nem „nemzetiség-politikai” demonstráció volt, hanem a bizalom kizárólag annak a férfinak szólt, aki hosszú évekig volt a nagyváradi városházán, mint helyettes polgármester is és ebben a minőségben megértő és lojális volt a polgársággal szemben.

Ezért rosszul kell, hogy a lapszerkesztő ebből „magyar ügyet” csinált és úgy állította be, mintha a szavazatok dr. Soós István magyarságának szóltak volna. Ezt tagadnunk kell. Csakis a személyének szóltak a szavazatok, mint annak az embernek, aki mindenkor dokumentálta, hogy megértő a polgárság bajaival szemben. A választók szuponálták, hogy ez a jövőben is így lesz és inkább olyan ember legyen szószólójuk, akit már ismernek, mint egy ismeretlen. Kérkedni ezekkel a szavazatokkal tehát nem kellett volna. Vagy ahogy egy magyar lap reflexiójában helyesen jegyezte meg: „nem izléses dolog a választási eredményekből zsidókérdést csinálni.” Annál kevésbé volt ez okos és taktikus, mert amíg magyar részről hevesen tiltakoztak az ellen a beállítás ellen, mintha a zsidóság segítségével jutott volna be a magyar képviselő a parlamentbe, román részről hasonló ellenérzést keltett a felkinálkozó hízkelkedés. Az „Őszinte szavak” tehát mindenképpen eltévesztették hatásukat és diplomáciájuk nagyon is átlátszó célzatokat látatott. A zsidóság meg éppen nem kért belőle, hogy „érdekében” ilyen nyers sajtó-megnyilatkozás lásson napvilágot, amellyel semmi közössége nincs.

Amint a magyarság is tisztában van azal, hogy milyen mértékben fűzik kisebbségi érdekszálak egymáshoz az ittélő zsidókat és magyarokat, a román vezetőkörök sem az egyes zsidó-magyar, vagy magyar-zsidó lapok „lappolitikáját” kell tekintetbe vevniük, hanem azt, hogy itt lehetett egy derék embernek szóló szavazattömeg, amit a kormánypolitika is helyesnek látott, de ez nem változtat a zsidóság fel fogásán, amely akkor nyilvánulhatott volna meg százpercentesen, ha zsidóra is szavazhatott volna. Az önálló kisebbségi elgondolásokra elég érett ma már az erdélyi zsidóság, amely nem néz se jobbra, se balra, s ha módot adnak rá, akkor nyilegyenes uton haladna az önmagát való képviseltetés felé.

Szeretnénk, ha nem maradna keserű szájjal ezután a választás után...

(—r. — n.)

— HUSZMILLIO FONT ALAPTÖKÉJE VAN A PALESZTINAI BANKOKNAK. A legutóbbi hivatalos statisztikák szerint Palesztina területén hatvan bank működik a hitelszövetkezeteken kívül. A hatvan bankból 36 belföldi tőkésalapítás, hat külföldi tőkéjű bank és 18 külföldi bankfiók. A hitelszövetkezetek alaptőkéje meghaladja az ötmillió fontot. A bankok összesen 5 milliárd 698 millió font betétet kezelnek.

Az ardeali zsidók találkozóhelye

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Str. Lipsicani 7.

Telefon: 462-91

szociális kávéház. Postavámmal szemben
Csongrád megyei konyha

Tökéletes hatása miatt legelismerőbben nyilatkozhatok a Gastro-D. gyógyszeréről...

írja nekünk Zamhoff Ottó földbirtokos, Poiana Blenchi (Ofic. Gălgău, jud. Someș) mult évi október 10-iki soraival, majd folytatja:

„...nagyon kérem, szíveskedjenek postafordultával egy üveg Gastro-D.-t utánvéttel tuloldali címre küldeni. Mint a multban, úgy most és ezentul is a legelismerőbben nyilatkozhatok az Ön gyógyszeréről, mert még minden esetben, kiknek ajánlottam, elérte a legtökéletesebb hatást. Kérem a küldeményt lapom vétele után azonnal elküldeni. Meleg üdvözléssel maradok mindenkit tisztelő hiva”...

Gyomor- és bélbetegségben szenvedők nagy tömege fordul hozzánk nap-nap után hasonló köszönő és másoknak ajánló leveleivel, akik a Gastro-D. ma már közkinccsé vált gyógyszernek köszönhetik egészségüket.

Gastro-D. kapható gyógyszertárakban és drogériákban, vagy megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszertárában, București, Calea Victoriei 124.

— **OLCSÓN NYARALHAT BULZON ORT. KÓSER ELLÁTÁSSAL** (Stăna de Vălcăra vezető iparvasut mentén. (Érdeklődni: Silberstein Bernát, Bulz, Of. Iad.

— A „SAINT LOUIS” HAJÓ UTASAINAK KÁLVÁRIAJA. (Havanna.) A „Saint Louis” hajón Németországból menekült zsidó utasok sorsáról egyre ellentmondóbb hírek kerülnek forgalomba. A menekülteket segélyező nemzetközi bizottság különféle erőfeszítést tett annak érdekében, hogy a menekültek kiszállhassanak a Fenyők Szigetén. Havannai zsidó menekült körökben azt állítják, hogy a Saint Louis gőzösön tartózkodó menekültek közül kétszázán vérszerződést kötöttek, amelyben arra kötelezték magukat egymással szemben, hogy egyidejűleg öngyilkosságot követnek el, ha a hajó visszatér Hamburgba. — Hamburgi távirat azt közli, hogy a Saint Louis gőzös 922 utasa San Domingónál, Kuba sziget keleti államában, partra szállott.

Köszönetnyilvánítás

Mindazon rokonainknak és ismerőseinknek, akik boldogult férjem, illetve édesapánk elhunyt alkalmából részvételüket tolmácsolták, ezuton mondunk hálás köszönetet.

Uioara.

Sternberg Izidorné és családja.

— **ZSIDÓ EMIGRÁNSOK TRAGÉDIAJA A TENGEREKEN.** (Genf). A kivándorlási és jótékonyági intézményekhez hivatalos értesítés érkezett, hogy Kuba, Uruguay, és Kolumbia délamerikai államok mindennemű zsidó bevándorlást betiltottak. Washingtoni jelentés szerint három hatalmas tengerjáró mintegy ezer zsidó utast próbált a Karibi tenger mentén partra tenni, de csupán néhány embernek kubai bevándorlását engedélyezték. Most megkísérlik az emigránsokat Csilében partra tenni. Jeruzsálemi híradás szerint hétfőn egy angol cirkáló egy uszályhajót tartóztatott fel, amely 400 illegális zsidó bevándorlót akart bejuttatni Palesztinába. Ezeket most Haifába rendőri őrizet alá vették. Vád alá helyezik őket a bevándorlási rendelet megszegése miatt, de büntetésük kitöltése után Palesztinában maradhatnak.

— **JAHREITABLA** aluminiumból, izléses, tetszetős kivitelben 1 személyes lei 150, kétszemélyes lei 250. Megrendelésnél héber dátum közlendő **Boros papirkereskedés, Cluj.**

Wegdwood ezredesnek, a cionizmus régi keresztény harcosának beszéde a zsidó „rabszolgák” érdekében

Az angol demokrácia fokmérője és legfőbb biztosítója a parlament, ahol mindenki elmondhatja véleményét. Palesztinának, mint zsidó országnak továbbépítése szempontjából igen fontos, hogy milyen hangokat ütnek meg ottan a zsidóbarát vagy zsidóellenes képviselők és miniszterek. Elég sűrűn van napirenden a palesztinai kérdés, ami azt jelenti, hogy bántja az angolok lelkiismeretét ez a kérdés és a zsidó szenvedések nem közömbösek a brit közvélemény előtt.

Nel Becker képviselő kérdezte meg először, hogy a 25.000 certifikátot mikor akarja kiadni az angol kormány a német zsidóknak? MacDonald régi fogás szerint „diplomata” választ adott. Most tárgyal a fő-kormányzóval ez ügyben. De nem akarja huzni a dolgot.

Tom Williams képviselő megkérdezte a gyarmatügyi minisztert, hogy milyen a helyzet ma Palesztinában? MacDonald azt válaszolta, hogy vannak szörványosan terrorcselekmények, amelyeket arabok és kisérszben zsidók is elkövetnek. Bevallotta, hogy nem tudnak elég befolyást gyakorolni az arab lakosságra és nem folynak a kerekasztal konferencia óta újabb tárgyalások az arabokkal. Végül kijelentette, hogy körülbelül ezer illegális bevándorlóról tudnak, akik május hónapban jutottak Palesztinába.

WEGDWOOD EZREDES INTERPELLÁCIÓJA.

Az angol alsóház következő ülésén Wegdwood ezredes szólalt fel és éles hangon bírálta a kormány magatartását. Hatalmas beszéd volt ez és nagyjából a következőket tartalmazta:

— Az utóbbi hónapokban sok hajó érkezett Palesztina partjaihoz, amelyek szerencsétlen menekülteket vittek kényelmetlen és szűk fedélzetükön.

— Néhány száz tonnás hajók, amelyeken sok embert zsúfoltak össze. Hónapokig szenvednek a tengeren és amikor partra akarnak szállni Palesztinában, akkor a legkétségbeesettebb eszköztől sem riadnak vissza, csak hogy tervük sikerüljön. De ha partra érnek, akkor sem ér véget kálváriájuk. Arabok és rendőrök kezébe kerülnek, akiknél újabb atrocitásban van részük.

— Ezeknek a menekült hajóknak utasai nem mások, mint az üldözések elől menekülő rabszolgák. Olyan körülmények között menekültek ki Németországból, amelyek rosszabbak a néger rabszolgaságánál. A múlt század hetvenes éveiben törvényt hoztak, amelyek értelmében az a néger, aki brit hajóra lépett, ipso facto, szabad emberré vált és nem volt többé és nem volt szabad őt többé kiadni urának. Ma épen fordítva történik: elfogják a rabszolgát és vissza viszik őt parancsolójához. Ugy látszik, hogy a németországi zsidóüldözések oly módon „hatották meg” a kormányt és különösképpen a palesztinai kormányzatot, hogy ő maga kész elvégezni a németországi rabszolgatartók által kért legmocskosabb munkát.

Szováta-Fürdő

A fürdőtelep legjobb helyén, a Casa Magistrilor szomszédságában épült festői fekvésű

„Splendid”

villában elegáns szobák, ragyogó kilátással június 15-től kaphatók. Nagy kert az öt tölgyes és fenyves aljában. Minden szobában vízvezeték, villany, fürdőszoba, legteljesebb komfort. Cim: Spitzer, Sovata-Bái vagy Cluj telefon 19-40.

NINCS TÖBBÉ KEGYELEM...

— Az embernek az az érzése, hogy a könyörület utolsó szikrája is kialudt a világban az utolsó tíz hónap alatt. Amikor a hetven ember annakidején Csehszlovákia és Ausztria között a dunai sziklaszigeten volt, akkor a megdöbbenés még oly nagyfokú volt, hogy a gyarmatügyi miniszter személyesen adot ezeknek a zsidóknak palesztinai certifikátot. Most pedig mi magunk is beálltunk azok sorába, akik embertelen intézkedésekkel akadályozzuk meg, hogy az üldözöttek elérjék a vágyott nyugalmat.

Erről beszélt Wegdwood, utána felsorolta a hajókat, amelyeket elfogtak a palesztinai vizeken, majd esetelte a menekültek nagy nyomorát. Különösen az Aghios Nikoloros hajó sorsára tért ki, amelyre a parti őrség rálövetett. Három ember halt meg erre a „magasabbrendű megnyilatkozás”-ra. Az az érzése, hogy az angol nép fiainak nem lett volna szabad 1939-ben ilyen magatartást tanusítani. Kérdi, hogy „emberies és hazafias” tettéért megjutalmazták-e a „nemes” rendőrtisztet, aki rálövetett a hajóra?

— Meddig akarja a gyarmatügyi miniszter ezt a politikát folytatni. Nem engedhetjük meg nevének bemocskolását. Lehetséges, hogy a gyarmatügyi miniszter urnak sikerülni fog az illegális bevándorlást megszüntetni, az azonban kétségtelen, hogy ez nem fogja az angol nép becsületét szolgálni az emberiség történelmében.

— A zsidóknak kötelességük ezt az előírást megszegni. Ha pedig a zsidók képtelenek is valamilyen törvényt megszegni, védekezni fognak és akkor ez az egész törvény csufos kudarcot fog vallani. Jól tenné tehát a gyarmatügyi miniszter, ha oly gyorsan, amint lehet viszonzná ezt az egész törvényt.

A GYARMATÜGYI MINISZTER VALASZOLT.

Érdekes, hogy MacDonald gyarmatügyi miniszter Wegdwood ezredes ama kérdésére, hogy vajon megjutalmazták-e azt a rendőrtisztet, aki lövetett hajóra, a legkomolyabb hangon válaszolta:

— Nem kapott díjazást tettéért, csak törvényes kötelességét teljesítette.

Ezt innen nem tudhatjuk, hogy elérte a gunyt a miniszter, de valószínűnek tartjuk, hogy megfelelő angol-hidegvérral válaszolta, hogy kitüntetés nem kapott. De ettől függetlenül megjegyezte, hogy az angol kormányra mély benyomást tesz az európai zsidóüldözés.

A menekülő zsidóság letelepítésénél elősorban Palesztinára gondolunk. De nem szabad elveszteni mértékünket. Palesztina alig nagyobb a walesi hercegségénél és Palesztina nem oldatja meg az egész menekültkérdést, még akkor sem, ha sokban hozzájárulhat a probléma nyugvópontra juttatásához. Nem tanusítunk embertelen nemtörődömséget a menekültek sorsa iránt.

— Wegdwood ezredes azt kéri, hogy engedjük be a menekülteket és a mi emberségünkre apellál. Boldog lennék, ha a felhívásnak eleget tudnék tenni. Sajnos, nem tehetem. Illegális bevándorlást nem engedhetünk meg.

— Nem engedhetjük meg az illegális bevándorlást, mert ez újabb vérontáshoz, terrorhoz és gyűlölethez vezetne Palesztinában. Ha egy hajónak megengednénk, akkor a többinek is meg kellene engedni. A szentföld nem tizezreké, hanem százezreké. De illegális úton olyan zsidók is jöhetnek, akik nem tartoznak a zsidókat üldöző államok közé.

Wegdwood ezredes beszéde igen mély benyomást keltett nem csupán az alsóház, ha-

Egy szem datolya

Előfordult, hogy városunkba egy zsidó ember datolyát hozott. Odajött az egész község és mindenki meg akarta nézni. Csodálkozva mondták: „Ime ez a datolya, amely Erec Izraelből jö — és felvillant látomásban szemeik előtt Erec Izrael története: most átmennek a Jordánon, — ime itt van Machpela barlangja, — ott van a Nyugati Fal, — itt át lehet menni az Olajfák hegyére, — ott meg viszont enni lehet tettség szerint szentjánoskenyeret, sőt datolyát, amennyi csak beléfér az emberbe. És annyi földet lehet gyűjteni, hogy koporsójában feje alá tegyék, hiszen több nem kell az embernek. Mind erre gondolnak, sóhajtoznak és könnyeznek.

Mendele Mocher Szeferim.

nem az egész angol közvélemény előtt is. Ha e pillanatban nem is volt praktikus eredménye kifelé, lehetséges, hogy burkoltan mégis más belátásra fog jutni az angol kormány és a zsidóság „illegális” bevándorlásának nem fog fegyvert szegezni, hanem úgy elnézi jóakarattal, mint a múlt év őszén tették, amikor kezdődött ez az egész nagyszabású illegális bevándorlás.

Kétségtelen, hogy a zsidóság zöme nem tartja semmiképpen illegálisnak a palesztinai partraszállást, amelyhez történelmi jogunk van és a san-remói határozat értelmében a zsidóságnak abszolút jogi álláspontja lehet a partraszállás, amelyet nem lehet eltaktikázni, mert az angol birodalom jó viszonyt akar fenntartani az arabokkal. Wegdwood ezredes szava messzire fog hallatszani az egész angol-szász birodalomban és Amerikában is, s meg kell legyen a kellő visszhangja.

LEGIDEÁLISABB HASHAJTÓ, VÉRTISZTÍTÓ, epehajtó a dr Földes-féle „Solve” pirula. Székrekedés, bélrenyheség, rossz emésztés, gyomorrontás, felfúvódás, gyomor és bélfájdalmaknál teljes gyógyulást nyújt. Egy doboz ára 20.— Lei. Minden városi és vidéki gyógyszerárban és drogériában kapható.

— ORTH. KÓSER special téli szalám, mindenféle felvágott különlegességeket a legolcsóbb áron szállít *Meister Izsák Tg.-Mures*, Pasagiul Măcelar 3.

— EMELKEDTEK A PALESZTINAI ÉRTÉKPAPIROK A „FEHÉR KÖNYV” MEGJELENÉSE UTÁN. A telavivi börze már a közzététel előtt átszenvedte a viharokat, amik a Fehér Könyv körül dultak. A publikálás maga csodamódra emelkedést hozott az értékpapir piacon. A jelzálogbank 5%-os kötvényei 88 háromnegyed, a 6%-os kötvények fél százalékkal emelkedtek. — Emelkedés mutatkozik a többi vezető papirokban is: Bicur fél százalékkal, a KKL 4 százalékos kötvényei háromnegyed százalékkal emelkedtek. A Nir-obligációknál éppenséggel 1 és egynegyed, sőt egy és fél százalékal az emelkedés. Az APC, a Hachsarat hajisuv, nemkülönben a Potash részvényei szintén áremelkedést mutatnak. Az értékpapir index így változott: Május 15-én 100.67 volt a kötvények és 98.58 a részvények indexe. Viszont május 29-én így festenek ezek az indexszámok: 101,47, illetve 99,40.

— VEGH SALAMON segesvári metsző BAZNAN orth. kóser vendéglőt nyitott. Kéri a n. é. közönség szíves pártfogását.

Kényelmes Pensió!

Elsőrendű ort. kóser vendéglő és bodega!

Gelbshtein-nál, București

Str. Azilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39

Olcsó és pontos kiszolgálás!

A „zeide” (nagy-
apó) leányainak
tragédiája

Apáca kolostorban, rabbi jelenlétében halt meg Mendele Mocher Szforim egyik lánya

A másik még életben levő leány elhagyatottan és betegesen fekszik egy francia
kisvárosban. — Meir Michael Abramovits hattyudala

Lapunk legutóbbi számában megjelent cikkünk, amelyben Mendele Mocher Szforim fiának élettörténetét és tragédiáját irtuk meg, általános feltűnést keltett. Olyan ismeretlen adatokat hoztunk olvasóink tudomására, amelyet eddig nem tudhattak és amelyről a zsidó világsajtóban nem igen irtak. A „zeide” családjának tragédiája azonban nem fejeződött be Meir fiának életével és halálával. A legnagyobb zsidó mesemondó örökre beírta magát a zsidó irodalom történetébe, de ez még nem jelentette azt, hogy gyermekei boldogok lettek volna. Azt hihetnénk, hogy egyetlen fiának tragikus élete mellett legalább többi gyermekei éltek kiegyensúlyozott életüket. De nem! Két leánya is volt, akik közül az egyik már meghalt, a másik pedig nagy nyomorban és elhagyatottságban még most is él egy elhagyatott francia kisvárosban.

Egy ilyen gigászi nagy irodalmi értéknek, mint amilyen Mendele volt, nem adhatt meg, hogy örömet találjon gyermekeiben. Két leánya közül az egyik örök álmát alusza és a másik élete is csupa tragikum és „regény”.

AHOGY KÉT ÉLET ELINDUL

1905-ben, amikor Mendele távozni kényszerült az októberi forradalom miatt Oroszországból, Svájcba ment családjával, illetőleg leányaival, Zinával és Évával. Ott emigráns oroszok között éltek és mert a cári Oroszországba nem akartak visszatérni, életüket is aszerint akarták berendezni. Két évig laktak Genfben, majd onnan mindketten Franciaországba mentek. Egy kis egyetem város van ott, Montpellier, amelyet a világháború óta sok kelet-európai zsidó ifjú ismert meg, akiket az antiszemitizmus elkergetett hazájukból. Akkoriban még csak az orosz zsidó ifjuság kényszerült arra, hogy külföldi egyetemekre járjon, hiszen az átkozott numerusz klauzusz még csak ott divott.

Montpellierbe jártak az orvosi fakultásra és ott is doktoráltak. Mindketten orvosok lettek, Zina és Éva. Nagyon okosak, kedvesek és rendkívül képzetek voltak. A szabad francia föld minden áldását élvezték, zsidó mivoltuknak súlyát nem éreztették.

ZINA ÉLETE ÉS HALÁLA

Avignon környékén telepedett le. Apjának okosságát és temperamentumát örökölte. *Energikus volt, teli ambícióval, életkedvvel és a környék lakossága körében nagy szeretetnek örvendett.* Talán boldogság jutott volna osztályrészül Zinácska számára, ha egy komoly és halálos betegség nem támadja meg. Mint orvos tudta, hogy mi a betegsége és *igy tudta azt is, hogy nincsen számára gyógyulás.* De belenyugodott abba is, hogy élete fonala ily hamar megszakad és a temperamentumos, élénk és okos Zina nem akart terhére lenni embertársainak. Visszavonultan élt és nem engedett senkit sem magához. Sok betegre ajánlotta

fel szolgálatait, akik hálásak voltak az okos és szép orosz leánynak, amiért gyógyította őket. De ő nem fogadott el senkitől semmit. Praxisából egy kis vagyonkát is gyűjtött magának.

„VIDDUJ” A KOLOSTORBAN ÉS ELTEMETVE A ZSIDÓ TEMETŐBEN.

Amikor már nagyon beteg volt és magatehetetlen, akkor egyik paciense mégis rávette arra, hogy hozzá költözzék. Zina nem tudta, hogy ez a paciense egy jólelkű apáca, aki egy avignon-környéki kolostor lakója. De mert élete gyertyája már nagyon kialvóban volt, mégis hagyta, hogy odavigyék. Amikor közeledni érezte halálát, akkor arra kérte az őt ápoló apácát, hogy gondoskodjék arról, hogy zsidó módjára haljon meg. Minderről pontos végrendeletet készített és az apáca rabbit is hívatott halála előtt. akivel elmondta a „vidduj” és intézkedett arról is, hogy zsidó temetőben temessék el.

Igy halt meg a „zeide” leánya egy francia kolostorban, abban a városban, amelynek a keresztény egyház történelmében oly nagy szerepe volt. Az avignoni kolostor egyik cellájában hunyta le örök álmra szemét és a régi történelmi város rabbiája volt az, aki a nagy ut elött mellette volt.

Házát, vagyonát a marseillesi hitközségre hagyományozta. Igen sok kézirat is maradt nála apjától, amelyet utolsó kívánságához képest bátyjához juttattak, akinek életéről legutóbb irtunk. Meir Abramovits pedig ezeket a kéziratokat halálakor a vilnai JWO-nak hagyományozta.

A „ZEIDE” ÉVA LEÁNYA NAGY BETEGEN ÉS ELHAGYATOTTAN MA IS ÉL

Most már a három gyermek közül egyedül Éva él, aki szintén orvosnő volt, de nagyon beteg. Anatti nevű franciaországi városkában lakik és fivére halála óta nincsen senki, aki gondoskodjék róla. Beteg és elhagyatott. Nemrégiben egy komité alakult Párisban, amely feladatául tűzte ki, hogy Mendele egyetlen életben levő gyermekéről gondoskodjék. Sajnos, nincsen sok időről szó, mert Éva Abramovits is halálos kórral küzd. Vele együtt ki is hal az a család, amely a zsidó irodalom egyik legnagyobb zsenijét adta nekünk.

MEIR ABRAMOVITS HATTYUDALA

Legutóbb, amikor megírtuk a Brüsszelben elhunyt Meir Abramovitsnak történetét, helyszüke miatt nem közöltük le rendkívül érdekes utolsó levelét, amely „hatyudala” volt a tragikus életet élő férfinak. Ime a levél:

— Most már lelkemnek és szellememnek olyan a hangulata, mint a „visonovicsád”-nak. Nincsen többé visszatérés. Nagyon fáj a zsidóság sorsa és olyan a lelkem, mint egy lezárt kripta, amelyben ott van a

Băile FELIX gyógyfürdő

Oradea mellett

(Románia Pöstyénje)

49 C° hőfoku, kénes, rádiumos hévízforrás. Mindenféle reumatikus bántalmak, valamint női betegségek ellen páratlan gyógyhatásu.

Ujnonnan berendezett:

iszapfürdők, iszappakolások és mesterséges szén-savfürdők — állandó orvosi felügyelet mellett.

Szabadfürdő

Vasuti kedvezmény! Különböző szórakozások: Tenisz, könyvtár, állandó zene, kávéház, tánc.

Rituális vendéglő:

Prospektust küld:

Direkțiunea Băilor Felix, Județul Bihor

lelkem sivatagi üressége. Menthetetlenül és reménytelenül süllyednek el ebben a sötét mélységben. Kérem Abraham, Izsák és Jákób Istenét... az apám „Kiliatse”-jét (apjának egy nagy regényalakja) és Asmodáj szellemét idézem (a rontás szelleme), amely összekuszálta földi életünk fonatát. Nem egyszer estem el az életben, de sohasem buktam el örökre. Akármennyire is szenved a zsidó nép, nem lehet elveszteni fejünket, mert lehet, hogy „gám zu letová”, lehet, hogy ez is jóra vezet. Mikor történt az a zsidó történelem folyamán, hogy becsületes és lelkiismeretes emberek, az embermüllők szellemi elitje támogatásunkra siessenek akkor, amikor Európa gazaitól annyi szenvedésben van részünk. Talán még soha nem ismerték el a népek legjobbjai annyira a zsidó nép erőnyeit, mint napjainkban. Mi határtalanul boldogtalanok vagyunk, de elismernek majd bennünket, mint egyenlőket az egyenlők között. A franciák, az angol-szászok és a katolikus egyház nagyjai. Olyan csoda ez, amire még nem volt példa sohasem. Ez lesz a végső leszámolás a zsidók Istene és az ördög között. A világ nem süllyedhet el, mert a kinyilatkoztatás legnagyobb hordozói és erői mi zsidók vagyunk!...

✱

Ezek voltak utolsó gondolatai Meir Michael Abramovits-nak, a nagy lángoló és meghasonlott léleknek és talán ez a végső kifejlődése annak a nagy léleknek, amely akkor Brüsszelben örökre kialudt.

A nagy író fiának tragédiája, meg a két leánynak tragikumuma gondolkozásra kell készítsen minden embert. És mi meg kell hajtsuk fejünket a Sors értelmetlensége előtt, amiért így szerteszórta egy nagy zsidó család tagjait. Kétségtelen, hogy a régi cári Oroszország zsidóüldöző tendenciája volt indítóoka annak, hogy egy tehetséges zsidó ilyen hányatott élet után Brüsszelben kellett meghaljon, egy leánya francia apáca kolostorban, a másik pedig elhagyatottan és betegesen kell feküdjön a francia kisvárosban levő matrácáirján.

Zsidó tragédiák, amelyek ezerszámra vannak, csak ebben az a legtragikusabb, hogy egy hatalmas zsidó szellem családjáról van szó. A „zeide” családjának tragikus története ez... gondoljunk rájuk kegyelettel.

Ha kinyomja mitesszereit, foltos lesz a bőre

Használjon SULFAMYL-kénpudert és rövid időn belül eltűnnek a mitesszerei és üde lesz az arca

Magyarországon:

Tizenötezer felvidéki zsidó család veszíti el kenyerét az iparengedély-revizió folytán

Kétségbeesés örvényébe zuhan az egykor boldog felvidéki zsidóság. — Ahogy egykor Albert Londres látta a kárpátaljai zsidó nyomort

A magyar Felvidéken megindult az antiszemita gőzhenger. Voltak igaz keresztény magyarok, akik megpróbálták feltartóztatni ezt a „korszellemtől” hajtott minden zsidó életlehetőséget eltipró tankot, de ezek nem sokáig bírták az ellenállást. Így sokat beszélnek *Toszt László* kassai polgármesterről, aki humánus felfogást tanusított, de a szélsőjobboldal nyomására hamar el kellett hagyja pozícióját. A polgárság körében is megértő volt a szellem, sőt még ma is az, bizonyos körökben, de ez is lassankint mindinkább elhalkul. *Freudentfeld* német származású hentes *Kassán* hónapokkal ezelőtt nem szolgálta ki azt a katonatisztet, aki csak úgy akart nála vásárolni, ha zsidót nem szolgál ki, de ezek mindinkább szórványosak lesznek.

Ma már teljes erővel dolgozik a zsidó egzisztenciák tizezreit elsöprő tendencia. *Tizenötezer iparengedély kerül revizióra!* A rendelkezések szerint helyi bizottságok terjesztének javaslatot a miniszteriumok elé, minden egyes reviziós kérelemmel kapcsolatban. Ha pedig a helyi bizottságok ezt nem javasolják, akkor a miniszterium elvonja az engedélyt. Az a mai atmoszférában logikus, hogy a helyi bizottságok nagyrésze nem néz mást, mint azt, hogy tizenötezer család veszítse el kenyerét és így életük máról holnapra teljesen lehetetlenné válik.

Amint a magyarországi zsidó és nem-zsidó lapok írják és ami érthető és természetes is, a felvidéki zsidóság körében kétségbeesés lett urrá. Sok-sok kereskedő, akik amúgy is küzdenek a létért, egyik napról a másikra nem tudnak kenyeret adni gyermekeiknek. *Nem arról van szó, hogy azoktól vonják meg az életlehetőséget, akik talán a cseh uralom alatt vétettek volna a magyarság ellen, hanem mindenki ellen, aki élni merészel.* A léghör telített zsidóellenes gyűlölettel. *Érdeklükben senkisémm mer felszólalni, mert azonnal „zsidóbérenc” lesz a neve.* A közhangulat zsidóellenes és a helyi hatóságok könnyen ráírják a kérvényre, hogy iparát folytathassa. A zsidók tizezrei néznek a kenyértelenség elé. A miniszteriumok pedig elfogadják ezeket az elfogult helyi bizottsági döntéseket. *Akit ez a bizottság nem javasol, azt minden további nélkül megfosztják kenyerétől. Azt írja egyik budapesti zsidó lap: Szörnyűség még csak gondolni is arra, hogy mi lesz ezekkel az egyik napról a másikra kenyértelenné váló családokkal!*

A felvidéki zsidók tömegesen mennek panaszaiikkal Budapestre, mert nem tudják, mit cselekedjenek kétségbeesésükben. Hát-ha ott kedvező döntést tudnak szorgalmazni. *És a miniszteriumok még az iktatószámot sem közlik.* Természetesen ez a tömeges zsidó egzisztencia pusztulás kihatással lesz a

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozó helye

Pensiunea KATZ

BUCUREȘTI, Str. Căpitan Feraru No. 6.

Parter, în dosul Teatrului Regina Maria la Podul Senatului. TELEFON 5,43.05.

gazdasági élet minden ágára. Sok keresztény alkalmazott is kenyér nélkül marad. De a gyűlölet úgy dühöng, hogy nem gondolnak semmire és nem gondolnak arra, hogy az amúgy is sok megpróbáltatáson átment felvidéki lakosság életlehetősége mindinkább összezsugorodik, sőt teljes összeomlás előtt áll. *Kassán* általános formulát készítettek a jogorvoslat keresztültvitelére.

HOGYAN INDULT MEG A REVIZIO

A magyar hivatalos lap február 4-iki számában 1100—1939. sz. miniszterelnökségi rendelet jelent meg ebben az ügyben. A helyi hatóság felterjesztését a miniszter felebezés kizárásával dönti el. Több ízben megtörtént az is, hogy a miniszter kedvezőtlen határozatot hozott, dacára annak, hogy a helyi hatóságok kedvező véleményt adtak le. A felvidéki miniszter, aki egészen szélsőjobboldali hurokat peng, egyik nemrég tartott beszédében többek között azt mondotta:

— *Nem vesszük el az iparigazolványokat és a kereskedelmi jogosítványokat a zsidóktól olyan mértékben, hogy valamennyiüktől elvonjuk. Mi csak azt akarjuk, hogy a zsidóság, ha itt akar élni közöttünk, helyezkedjen el a magyar élet keretében úgy, hogy megosztja a magyar nép sorsát. Vagyis vállalja ugyanolyan százalékban a munkás sorsát is, mint a keresztény társadalom.*

Ezt mondotta a miniszter. Tehát nem akar ezek szerint egyebet, minthogy a tizenötezer felvidéki iparengedéllyel rendelkező közül, mondjuk 14.000 váljon egyik napról a másikra proletárrá. Viszont még erre sem ad törvényesen lehetőséget, mert munkásokat sem vesznek fel egykönnyen.

A magyarországi két országos iroda vezetősége közös tanácskozást tartott. A tanácskozáson résztvettek husz felvidéki hitközség képviselői is. A magyar zsidóság 80 ezer főnyi tömege áll így a kétségbeesés szélén.

EGY RIPORT A MESSIAST VÁRÓ FALUSI ZSIDÓKRÓL

Mielőtt még a kárpátaljai városok életét megírnám, érdekesnek tartom idézni *Albert Londres* világhírű nem-zsidó francia írónak az ottani falvakról és kisközségekről néhány évvel ezelőtt írt megrázó erejű riportját. A francia író megrendítő képeket festett a nyomorgó, szenvedő, messiásváró kárpátaljai zsidóságról, amelynek aktualitása a zsidóüldözéssel kibővülve ma is fennáll. Ő írta többek között *Bustyaházáról* a következő jellemző sorokat:

— *Bustyaháza: kis fészek.* Kiszállunk az autóból. Nekiindulunk a viskók rendetlen halmazanak. Inkább tábor ez, mint falu. Igazán csupa viskó, földszintes, ferde tetővel. A zsidók kijönnek. Kezeiket a kabátjuk ujjába rejtve hordják, úgy fest, mintha kályhacsövet szorítanának magukhoz. Ha megállunk, körénk gyűlnek, mintha égő szénmedence volnánk: hirtelen széteszlanak, mintha attól félnének, hogy megégnék...

Amelyeket ott láttam, a legfurcsább fejek voltak, amelyek valaha vállak közti emelkedtek. Volt itt Neptun, patriarcha, Rembradt-fej, bak, fiatal keselyű, szakállas löfej, ra-

faeli alakok. Egyik-másik fej, mintha a felhőből szállt volna alá, mások rugós ördög-höz hasonlítottak, amilyen szekrényekből ugrik elő. A földi paradicsomtól az állatkertig.

MINDENÜTT INGRE VETKÖZÖTT GYERMEKEK, TALMUDTANULÓK ÉS SIRÓ ASSZONYOK

— *A rabbiház tetejének egyik csücskére elhordta a szél. Belépünk egy istállóba; kétféle bárány tanyázott benne, azután két kisebb-öt nagyobb gyermek, utóbbiak már halántéküktől fűrtöt viseltek, egy asszony, aki olyan kimerült volt, mint a csontváz, egy fekete madár, kalitka nélkül, mely egyik széknek támláján ült és didergett a hidegtől.*

A rabbi nem volt otthon. Romániába utazott, hogy „snorroljon.”

A nyomoruság olyan nagy ezekben a fészekben, hogy az éhezének, ha koldulni akar, legalább száz kilométert kell gyalogolnia. A helyszínen nem lehet koldulni, mert itt mindenki holdus. Senkinek sincs egy gyalogossal sem többje, mint a szomszédjának, annak pedig semmi sincs. Itt egyenlőséget terem a nyomoruság. A lélek, mely nem illeheteti önmagát szemrehányással és a kiegyensúlyozott szellem, ez az egyetlen, amit az itteni lakosok az őseiktől örökölték. Ezt a jussukat senki sem fogja tőlük elvitatni.

Az asszony megkapaszkodik kisérőm kabátjában és jiddisül jajveszékelné kezd.

Mit mond?

Azt mondja, hogy beteggé lett az éhezéstől.

Szegényes terményeket mutat, egyike meghámozza. Csak a negyedrészt lehet megenni, a háromnegyedrészét héjja. Kukoricát egy szem sincs már az egész országban. Ha a rabbi holnapra nem tér haza, nem lesz szombat fehér kenyér. Husz fok hideg van az istállóban. A kis gyermekeket csak egész szál ing takarja. A madárnak legalább toll van! A nagyobbak nem a kályha, hanem egy könyv körül gubbasztanak. Az anya panaszára fel sem tekintenek. Hogy kevesebbe reszkessenek a hidegtől, a jámborságtól reszketnek, a Talmud fölé hajolva. A zsidó egyik felemeli fűrtös fejét. Miközben reá néz, ajka tovább mondja hangtalanul a szemébe. Semmi érdekeset nem talál bennem és újra beleüti az orrát a könyvébe. Az ablaknál aggastyán áll, másik könyvből olvas és halk éneklőhangokat hallat. Sem a hideg sem az éhség, sem a már csak pislákoló fény sem három idegennek a betörése nem háborogtat egy zsidót, mikor az a maga Istenével folytat párbeszédet. Az asszonynak a magányosságáról ejtett panasza megtörik gyermekeknek, az aggastyánnak a hangjában mely a földöntúli hatalom felé van irányítva.

Mintegy huszat látogattunk meg ezek közül a viskók közül. Mindenütt ingre vetkőzött gyermekek, talmudtanulók, siró asszonyok, istenrajongók szakállai és erdei bogarak, melyeknek csak héjuk van a magjuk körül. És micsoda levegő! Ezek közül a barakkok közül egyiknek sincs kéménye. Ugyanaz a rendszer, mint az orosz isbahoknál. A tüzhely füstje szétterjed a helyiségben, úgyhogy a szemet égeti és a torkot reszelti. *Micsoda éhező nyomoruság! Most tudom, miért olyan színehagyottak ezeknek a zsidóknak a kaftánjai. Valószínűleg, ha már nincs egyéb, a legnagyobb inség napjában, fazékba rakják és megfőzik.*

HALDOKLÓ ANYA.

— Egyik ilyen látogatásunk alkalmával még nagyobb nyomoruságot láttunk. Egy assz-

Olcsón és jól étkezhet

Herschkovits

orth. kóser pensiójában

BUCUREȘTI, Str. Carol 25. I. emelet (bejárat Strada Soarelui 7).

szony feküdt a matracon, körülötte négy gyermek. A zsidó, mikor beléptünk, áldó mozdulattal fogadott. Orvosnak nézett bennünket, aki Husztról, vagy talán egyenesen az égből jöttünk.

Kisérőm megmagyarázta, hogy a zsidó azt szeretné, hogy mentsem meg beteg feleségét.

Az asszony valóban úgy festett, mint a halál. Minthogy nem mozdultam, a zsidó a ruhám ujjánál folyvást húzott oda a matracához.

Kisérőm rábeszélte, hogy mimeljem az orvos zerepét, ezzel jótéteményt gyakorlok.

Sohasem tudtam volna ilyen szállást el képzelni. A gyerekek és a beteg asszony itt pihadtak a szeméten. Keserű lett a szájam az éjszaka. Szememmel végigmértem ezt az odut, két szeg volt beverve az asztalba, ez szolgált a család kenyérkeresetére. Az apa könyvkötő volt. Ez volt a műhelye. Jó hónapban tizenöt csehkoronát, tizenkét frankot keresett. Másik két gyermek, akit eddig nem láttunk meg, ott gubbasztott a sarokban. A kurtókkal övezett arccskákból szép szemek tekintettek fel arra az uriemberre, aki eljött, hogy megmentse a mamát.

A TÓRA IS BARAKBAN LAKIK.

... „Elmentünk a zsinagógába. A tóra, a koronázott menyasszony, nem lakott külön szálláson, mint a hívői. A zsidók, akik általában a nyomunkban voltak, megtöltötték a szegényes és szent barakot. Mindnyájan körülvettek bennünket. A község két „polgárára” egy molnár és egy fűrésztulajdonos, akiknek már nem volt pájeszük és európai viseletet hordtak, a község nevében üdvözöltek bennünket.

— Azt hiszik ezek az emberek, — magyarázták nekünk — hogy pénzt hoznak nekünk.

— Valamennyien éheznek — válaszoltam én.

— Mindig éheznek.

— Hogyan van, hogy nem halnak bele?

— Izrael szívós!

— Akkor miért nem mennek másfelé?

— Ott még rosszabb.

— Városokba kellene menniük!

— Ebben az öltözékben? Ilyen ruhákban? Egyetlen garas nélkül? A nyomorúság üdészözei őket!

— És Palesztina?

— A Messiás nem jött még el.

— Hát valóban várnak rá?

— Bizonyosan uram; egészen bizonyosan várunk rá.

A beszéd elnémult. Egy énekes rázendített a szent dallamra. Az elcsigázott zsidóknak istenrajongó tekintete rámeredt a frigyszekrényre. Ki gondolt volna most az otthoni nyomorúságra? A frigyszekrényben a kincs, a gazdagság: a Tóra.

És ebben a nyomorban, ebben a különben is szerencsétlen helyzetben 15.000 zsidó egzisztencia veszt el kenyerét. Eddig is mincstelen volt a kárpátaljai zsidóság, meg a felvidéki — hát még ezután?

Mit akar a fékevesztett gyűlölet — a zsidóságtól? W. S.

— UJ TISZTIKAR AZ ARADI ZSIDÓ NEMZETI SZÖVETSÉG ELÉN.

Az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség aradi tagozata közgyűlést tartott, amelyen megjelent Reiter Károly országos elnök és dr. Mózes László országos főtisztviselő is. A közgyűlés napirendjén szereplő jelentések elhangzása után az új tisztikar megválasztására került sor. Az egyhangú szavazás eredményeképpen elnökké Huppert Fülöpöt, míg alelnökké Hacker Lászlót, Hirschler Simont és Nagy Vilmost választották meg, a titkári tisztséget pedig Klein Mózesrel töltötték be. Az elnöki székfoglaló után több tiltakozó felhívás hangzott el a Fehér Könyv és az angol kormány Palesztina-politikája ellen.

Mindazok, akiknek az életben sikerük van

először is saját egészségükkel törődnek. Vigyázzon Ön is egészségére...

Az emésztés célja az élelmiszerek átalakítása, hogy kivonja belőlük a tápláló anyagokat, amelyek a szervezet működéséhez és felépítéséhez szükségesek és hogy ezután eltávolítsa a salakot. Ha az emésztő szervek rendszeresen működnek, minden jó megy. Azonban, ha a máj megbetegszik, túlterhelődik az abnormálisan magas mérgező anyagtermelés által és ez a szoros értelmében megmérgezi a szervezetet. Ebben az esetben beáll az úgynevezett autointoxikáció. A következményekugyszólván borzalmasak lehetnek: az emésztő szerveknél: gyomortágulás, rossz emésztés, bélhurut, székrekedés, májban: az eldugult veséknel beállhat az urémia, a megszárt idegrendszer ezerféle bajt okozhat. A bőrpattanások, türeklősök, ráncok lépik előt még a szívet is megtámadhatja és akkor beteges szívdobogás és borzalmas érelmeszesedés lép fel.

Tehát halaszthatatlannal küzdeni kell ez ellen a veszélyes önmérgezés ellen. Hát az Urodonalnak ma már tudjuk a módját annak, hogy hogyan kell ezeket a káros anyagokat eltávolítani. Epogy eltávolíthatjuk azokat amelyek rosszul dolgoztak fel, mint azokat amelyeket minden cél nélkül tartott vissza a szervezet. A máj lehermentesítéséért, valamint a rossz állapotban levő vesékért folytatott harcban egyetlen más szer sem versenyezhet az Urodonalal. Egyetlenegy anyag nem volna erre elegendő. Urodonal tartalmazza a legjobb hűgysav és méreg oldó, kiválasztó és eltávolító szert. Ehhez járul még a hűgysav és epeutak legerősebb fertőtlenítő szere is. Mindez hosszadalmas és alapos tudományos munkák alapján pontos kísérletek és gyakorlati próbák utmutatása szerint van összeállítva és adagolva.

A leghíresebb orvosok tudományos értekezései, Franciaországban és a külföld többi országában, számos tudományos cikk és demonstráció bizonyítja az Urodonal therapeutikus értékét és elismerik, hogy a szervezet mérgeletlenítésében és megfiatalításában egyetlen más szer sem versenyezhet vele.

URODONAL megóvja az egészséget.

Chatelain készítmény. Megbízható márka.

Kapható gyógyszerárakban és drogériákban

A GYERGYÓSZENTMIKLÓSI WIZO helyicsoportja jól sikerült Anyák napját rendezett Halász Adolfné, Wizo elnök és Sonnenklar Manyi Jung Wizo elnök vezetésével. Az Anyák napja kitűnő programjában sorrendben a következők vettek részt: Sonnenklar Manyi, dr. Sonnenklar Márton, Szmuk Sándorné, Vajda Lászlóné, Szántó Gyuláné, Dénes Ágnes, Dénes Arnoldné, Rosenfeld Lidi, Vágó Edit, Deutsch Erike, Vajda Verona, Tabak Sári stb. — A program szünetben a résztvevő gyermekek gazdag uzsonnát kaptak. Az Anyák napja rendezésében az elnöknőkn kívül nagy érdeme van a következőknek: Horváth Maxné, Dénes Arnoldné, Szmuk Sándorné, Sonnenklar Józsefné, Halász Ernőné, Vajda Lászlóné, Vágó Andorné (Rubin I.)

— A SEBESI IZR. HITKÖZSÉG f. hó 4-én nagyszabású gyűlést tartott nagyszámú közönség részvételével. Schwartz Emánuel elnök nagy figyelem közepette nyitotta meg a gyűlést és az aktuális hitközségi ügyek mellett foglalkozott a „Fehér Könyv”-vel is, rámutatva annak történelmi szerepére. Majd Schmahl Robert mérnök KKL biztos a Fehér Könyv értelmét és hatását ismertette. A gyűlés tiltakozó iratban foglalt állást a Fehér Könyv ellen.

Izletes jó kóser házikoszt kapható
Pfeffermann Vilmosnál
TIMISOARA IV, Spl. Tudor Vladimirescu 24.
Figyelmes Utazóknak megfelelő kiszolgálás! kedvezmény

— A JERUZSALEMI BOMBAROBANÁS FEJLEMÉNYEI. (Jeruzsálem.) A jeruzsálemi arab piacon, nem messze a Jaffa kapu közelében levő autóbussz-megállótól, bomba robbant. A piacon az arabok százai tartózkodtak, akik a pénteki nagyvásár alkalmából jöttek a városba. Hat arab szörnnyethalt, 24 megsebesült. A bombarobbanás óriási pánikot szült a piacon, zaját pedig egész Jeruzsálemben hallották. A pánik elülte után az arab negyedben nagy tömegek gyűltek össze és köveket dobáltak az áthaladó zsidó autókra. O'Connor vezértábornok, Jeruzsálem katonai parancsnoka emiatt közlekedési zárlatot rendelt el. Így pénteken a zsidó férfiak és nők százai voltak kénytelenek gyalog megtenni utjaikat a városon keresztül. Ezek az utak sokszor olyan arablaktá negyedeken vezetnek át, ahol az utolsó három esztendőben többször gyilkoltak meg járókelőket. A jeruzsálemi zsidó lakosságot szerfelett elkésérették a katonai parancsnok rendelkezései és hangsúlyozták, hogy az arabokkal szemben nem éltek ilyen retorziókkal. Az arab piacon elkövetett bombamerényllettel kapcsolatosan a zsidó hitközség nyilatkozatot tett közzé, amelyben kijelenti, hogy a terrorcselekmény a zsidó közösséget mélyen lesújtotta. Bár nem biztos, hogy a merénylet zsidóknak a műve, mégis kötelességünk — mondja a nyilatkozat — figyelmeztetni a jisuv fiait, hogy a nemzeti intézmények az ártatlanok vérenek ontása ellen foglaltak állást. A jisuv meg kell őrizze nyugalmát és fegyelmezettségét. A Fehér Könyv elleni harcunk kimenetelétől függ, hogy ebben a harcban milyen eszközöket használunk.

